

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยกลไกบริษัทประชารัฐรักสามัคคี
(วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด: การบูรณาการเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติเพื่อ
ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

Grassroots economy development by Pracharath Rak
Samakky (Social Enterprise) Company Limited: Theoretical
integration toward policy implementation to reduce
economic disparity

เสาวลักษณ์ สุขวิรัช

¹Saowalux Sukkawirach

Email: sexy.saowalux.sensei@gmail.com

Received: 01/03/64 Revised: 02/04/64 Accepted: 02/04/64

บทคัดย่อ

หลังการพัฒนาประเทศมาครบรอบหกสิบปี ประเทศไทยยังประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรมเกิดจากสมมุติฐานที่ผิดพลาดเกี่ยวกับผลการไหลลงโดยอัตโนมัติที่ถูกนำเสนอโดยนักวิชาการการพัฒนาที่มีชื่อเสียงบางท่านหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นโยบายการพัฒนาดังกล่าวถูกนำไปใช้กับประเทศกำลังพัฒนาเป็นส่วนใหญ่รวมทั้งประเทศไทยระหว่างทศวรรษ 1960s ซึ่งถือเป็นทศวรรษแรกของการพัฒนา ในทศวรรษที่สองมีการนำเสนอของยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตพร้อมกับการกระจายรายได้ใหม่ แต่ความพยายามในการเยียวยาความไม่เท่าเทียมกันได้ผลเพียงเล็กน้อย จนกระทั่งถึงทศวรรษที่สาม ที่

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แนวคิดเสรีนิยมได้ยึดครองอย่างมั่นคงในนโยบายการพัฒนา โดยมีการเสนอแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า “ประชารัฐ” โดยธนาคารโลกและ UNDP แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ (ซึ่งเคยเป็นตัวแสดงหลักมาก่อน) กับภาคเอกชน และภาคประชาชน ในช่วงปลายของทศวรรษที่สี่ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และทุนนิยมสร้างสรรค์ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก แนวทางทั้งสามนี้เป็นรูปธรรมมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากนับแต่ พ.ศ. 2559 ที่มีการก่อตั้งบริษัทแม่และบริษัทลูกอีก 76 จังหวัดภายใต้ชื่อ “บริษัทประชารัฐรักสามัคคี” ในรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้ประกอบการในชุมชนทางด้านการเกษตร การแปรรูปสินค้า และการท่องเที่ยว วิสาหกิจเพื่อสังคมเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมของท้องถิ่นและเพิ่มรายได้ของผู้ที่เข้าร่วมในโครงการนี้

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก; ประชาารัฐ; วิสาหกิจเพื่อสังคม

Abstract

After six decades of development, Thailand still faces economic disparity. Such impaired distribution of income arose from a false hypothesis of automatically trickle-down effects suggested by some renowned economists after WW II. Such policy was applied to most developing countries including Thailand during 1960s which was considered as the 1st development decade. In the 2nd decade, a package of developmental strategies was introduced to enhance growth and redistribution, but such efforts to cure the imparity proved little progress. Not until the 3rd decade that neo-liberalism held a firm seat in

development policy, from which a new concept of “governance” was introduced by World Bank and UNDP. This highlights the cooperation among the state actor, formerly a main actor in developing countries, the private actor, and the people actor. At the late of 4th decade, creative economy and creative capitalism played vital roles in shaping grassroots economy development. All these three approaches have become more practical in driving grassroots economy since 2016, from which a holding company and its subsidiaries in 76 provinces, named Pracharath Rak Samakky, were formed. This “social enterprise model” is aimed at mentoring community entrepreneurs in agriculture, manufacture, and tourism. These social enterprises have been successful in generating locally made innovative products and elevating the income of those who joined the project.

Keywords: grassroots economy development; governance; social enterprise

ความนำ

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมารอบ 60 ปี ใน พ.ศ. 2564 ไม่ใช่เป็นการพัฒนาไปตามยถากรรม แต่มีอุดมการณ์ ทฤษฎี แนวคิด และหลักการต่างๆ อยู่เบื้องหลังที่ส่งอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ทั้งที่เป็นแนวคิดทฤษฎีจากซีกโลกตะวันตกและที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทย ยุทธศาสตร์ที่ประเทศกำลังพัฒนาเลือกใช้ในยุคแรกๆ (1960s) คือยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบไม่สมดุล (unbalance growth) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรม (industrialization) โดยมีความเชื่อใน “ผลการไหลลงโดยอัตโนมัติ” (automatically trickle-down effects) (Lewis, 1954, pp. 139-191 อ้างใน

Todaro, 2000, pp. 84-89) แต่เมื่อผลการพัฒนาไม่ได้ยืนยันความเชื่อมั่นนี้ เพราะกลับเกิดปัญหา “รวยกระจุก จนกระจาย” แทน นโยบายการพัฒนาในทศวรรษถัดมาจึงเน้นที่ “การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกับการกระจายรายได้ใหม่” (Growth with Redistribution หรือ GwR) โดยมียุทธศาสตร์ขจัดความยากจน ลดการว่างงาน และกระจายรายได้ให้เป็นธรรม เช่น สร้างความแข็งแกร่งให้กับสถาบันท้องถิ่นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง เน้นเกษตรกรรายย่อย เพิ่มการจ้างงานในชนบท (Seers, อ้างถึงใน Todaro, 2000, p. 15)

ผลของการพัฒนาในทศวรรษที่สอง ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ใหม่ไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะภาวะเศรษฐกิจโลกและประเทศไทยที่เกิดความผันผวนจากระบบการเงินของโลกและการเกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน (oil shock) จนเกิดปัญหาเงินเฟ้อและเงินฝืด (stagflation) ไปพร้อมกัน รวมทั้งการเกิดปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ (เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519) และปัญหาการสู้รบกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในชนบท สถานการณ์เหล่านี้ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้มากขึ้นระหว่างภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรกรรมที่กระจายกันอยู่ในเขตชนบทที่ยากจน

นักเศรษฐศาสตร์การพัฒนาอีกสองท่าน คือ โอเวนส์ (Owens) และชอว์ (Shaw) เรียกลักษณะของสังคมที่มีช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยว่า “สังคมทวิลักษณ์” (dualistic society) และเสนอให้สร้างความแข็งแกร่งให้กับสถาบันท้องถิ่นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเองได้ เน้นเกษตรกรรายย่อย เพิ่มการจ้างงานในชนบท ให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบไม่เป็นทางการหรือการศึกษานอกโรงเรียน (non-formal education) และการให้บริการทางด้านสาธารณสุขแก่ชุมชนท้องถิ่น (Owens, 1987, อ้างถึงใน Todaro, 2000, p. 15)

ทศวรรษที่สามและสี่ของการพัฒนาจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบท
แนวใหม่ โดยให้หมู่บ้านเป็นหน่วยพื้นฐานระดับปฏิบัติการ เน้นการสร้างงานในชนบท
การแก้ปัญหาด้านการบริการขั้นพื้นฐาน และการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรที่คนชนบท
ไม่ต้องลงทุนมากและสามารถทำเองได้ เช่น การทำปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยหมัก นวัตกรรม
ของการพัฒนาฯ ในทศวรรษที่นี้คือ การให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ
แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ โดยตั้ง “คณะกรรมการร่วมภาครัฐและภาคเอกชน”
หรือ ก.ร.อ. และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ซึ่งสะท้อน
แนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) และทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ครัวเรือนใหม่
(New Household Economics) ที่กำลังมีอิทธิพลในโลกเสรีในทศวรรษ 1980s และ
เป็นที่มาของแนวคิดประชารัฐ หรือ governance ที่เน้นการลดบทบาทของภาครัฐลง
และความสำคัญกับบริษัทใหม่ทางด้านสถาบันในฐานะผู้ร่วมพัฒนาประเทศ เช่น
ครัวเรือน องค์กรพัฒนาภาคเอกชน (NGOs) และองค์กรภาคประชาชน (people’s
organizations) เช่น การรวมกลุ่มในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรกรรมพื้นบ้าน
นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น และยังเป็นที่มาของแนวคิดการปฏิรูปการเมือง
และการบริหารงานภาครัฐให้มีการกระจายอำนาจและการบริหารในเชิงบูรณาการ
ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาค
ประชาชน โดยยึดพื้นที่ หน้าที่ และการมีส่วนร่วม (Area, Function, Participation
หรือ AFP) (เสาวลักษณ์ สุขวิรัช, 2557, หน้า 198-214) ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการ
กำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติใน
การจัดตั้ง “บริษัทประชารัฐรักสามัคคี” ของจังหวัดต่างๆ ในรูปของวิสาหกิจเพื่อสังคม
(social enterprise) ในรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หลังการรัฐประหารในปี
2557 แนวคิดดังกล่าวเน้นการร่วมมือกันของภาคี 5 ฝ่าย ได้แก่ 1) ภาครัฐ
2) ภาคเอกชน 3) ภาคประชาสังคม 4) ภาคประชาชน 5) นักวิชาการและประชาชน
พื้นบ้าน (คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2559, หน้า 5)

แม้แนวคิดและหลักการของอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่จะปรากฏโดดเด่นตั้งแต่สมัยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพราะต้องทำตามเงื่อนไขของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF เมื่อครั้งที่เราต้องขอกู้เงินจาก IMF เพราะปัญหาหนี้สินจากวิกฤตการณ์น้ำมัน และในสมัยที่เราประสบกับ “วิกฤตต้มยำกุ้ง” โดยรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ แต่กระนั้นภาครัฐก็ยังมีบทบาทนำในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชนบทจนนำมาสู่นโยบายประชานิยม (Populism) ในยุคของนายทักษิณ ชินวัตร เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้าน นโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ต่อมากลับเพิ่มหนี้ภาคครัวเรือนให้กับเกษตรกรมากยิ่งขึ้น เพราะเกษตรกรยังไม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ (packaging) การจัดจำหน่ายและการตลาด การกำหนดราคา (pricing) และการขาดเงินทุนในการดำเนินการ ในขณะที่ชาวบ้านใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นทางเลือกในการพัฒนา (alternative development) ทำให้ขาดการสร้างสรรคนวัตกรรมใหม่ๆ ขาดความหลากหลายและไม่สามารถตอบสนองความต้องการและสนิยมของผู้บริโภคได้

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 4 ของการพัฒนา มีการนำเสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีการพัฒนาที่สำคัญอย่างน้อย 2 แนวคิดคือ ทฤษฎีการเจริญเติบโตใหม่ (New Growth Theory หรือ Endogenous Growth Theory) หรือแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) (Todaro, 2000, pp. 99-102; Nafziger, 1996, pp. 115-117) และทฤษฎีทุนนิยมสร้างสรรค์ (Creative Capitalism) (สฤณี อาชวานันทกุล, 2553) แนวคิดเหล่านี้ยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศในระดับสากลและระดับชาติมาจนทุกวันนี้

บทความนี้สนใจศึกษาที่มาในเชิงทฤษฎีและหลักการของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยแนวคิดประชารัฐ การนำแนวคิดและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไปปฏิบัติในลักษณะที่เป็นรูปธรรมโดยการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีทั้งส่วนกลางและส่วนจังหวัด

กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

แนวคิดหลักที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ในบทความชิ้นนี้ ได้แก่ อุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) แนวคิดประชารัฐ (governance) ของธนาคารโลก (International Bank for Reconstruction and development หรือ IBRD) และโครงการพัฒนาของสหประชาชาติ (United Nations Development Program) แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และแนวคิดทุนนิยมสร้างสรรค์ (Creative Capitalism) แนวคิดเหล่านี้หลอมรวมกันส่งอิทธิพลต่อแนวทางการพัฒนาประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย นับแต่ทศวรรษ 1980s เป็นต้นมา สาระสำคัญของแนวคิดหลักเหล่านี้จะนำเสนอเป็นเรื่องราวๆ ไปพร้อมกับการวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยกลไกบริษัทประชารัฐรักสามัคคีฯ ในตอนท้ายของบทความนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐกับกลไกในการขับเคลื่อน

โครงสร้างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศภายใต้รัฐบาล คสช. ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

หลังการรัฐประหารในปี 2557 (22 พฤษภาคม 2557) องค์กรเบญจภาคีที่ประกอบด้วย สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.), สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.), รัฐบาล, คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.), และกรมการตำรวจรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ได้กำหนดโครงสร้างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศภายใต้วิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ที่ประกอบด้วยคณะทำงานด้านต่างๆ 6 ด้าน คือ คณะ 1: ทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา, คณะ 2: เศรษฐกิจการเงิน การคลัง การลงทุนภาครัฐ โครงสร้างฯ, คณะ 3: กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม ปรองคองสมานฉันท์, คณะ 4: สาธารณสุข, คณะ 5: มั่นคง ลดความเหลื่อมล้ำ ทรัพยากรธรรมชาติ แก้ปัญหาเร่งด่วน และคณะ

6: ท่องเที่ยว วัฒนธรรม กีฬา (กรมการพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย, 2559, หน้า 101)

คณะ 2 (เศรษฐกิจการเงิน การคลัง การลงทุนภาครัฐ โครงสร้างฯ) ประกอบด้วยตัวขับเคลื่อน (value drivers) 7 ตัว คือ D1: การยกระดับนวัตกรรมและผลิตภาพ, D2: การส่งเสริม SMEs & Start up, D3: การส่งเสริมการท่องเที่ยวและ MICE, D4: การส่งเสริมการส่งออกและการลงทุนในต่างประเทศ, D5: การพัฒนาคลัสเตอร์ภาคอุตสาหกรรมที่เป็น New S-Curve, D6: การพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่, D7: การสร้างรายได้และการกระตุ้นค่าใช้จ่ายของประเทศ ส่วนปัจจัยสนับสนุน (enable factors) มี 5 ตัว คือ E1: การดึงดูดการลงทุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ, E2: การยกระดับคุณภาพวิชาชีพ, E3: การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, E4: การปรับแก้กฎหมายและกลไกภาครัฐ, และ E5: การศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ (คณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2562, หน้า 21)

จากปัจจัยสนับสนุน E3: การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐส่วนกลาง ส่วนจังหวัด และส่วนอำเภอ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยมีบทบาทหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (action based plan) ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว และบูรณาการแผนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยมีอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน พัฒนาการจังหวัด และพัฒนาการอำเภอ เป็นคณะทำงานและเลขานุการของคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐส่วนกลาง ส่วนจังหวัด และส่วนอำเภอ ตามลำดับ และกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐที่เป็นรูปธรรมคือบริษัทประชารัฐรักสามัคคีทั้งในส่วนกลางและในระดับจังหวัด

ยุทธศาสตร์หลัก (grand strategy) ของคณะ 2 ประกอบด้วย 4 เสาหลัก คือ ธรรมชาติ นวัตกรรมและผลิตภาพ การยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ และการมีส่วนร่วมในความมั่งคั่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 3 ประการ คือ (1) ลดความเหลื่อมล้ำ (สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้ง) (2) พัฒนาคุณภาพคน (สร้างองค์ความรู้ในระดับชุมชน โดยส่งเสริมองค์ความรู้ และพัฒนาระบบบริหารจัดการ) (3) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยให้มีช่องทาง (platform) สำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน) (คณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2562, หน้า 21)

แนวทางการพัฒนาประเทศด้วยแนวคิดประชารัฐในยุครัฐบาล คสช.

โครงสร้างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยแนวคิดประชารัฐได้รับการขานรับจากภาคเอกชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนจำนวนหนึ่งประกอบด้วย บุคคลจากวงการธุรกิจ วิชาชีพ วิชาการ และผู้เคยดำรงตำแหน่งระดับสูงในภาครัฐได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็น “คณะกรรมการสานพลังประชารัฐ” เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2558 โดยแยกคณะทำงานส่วนขับเคลื่อนและส่วนสนับสนุนรวม 12 ชุด วางแนวทางสานพลังประชารัฐ ประสานกับภาครัฐเพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหาและการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กรอบของกฎหมาย นโยบายของรัฐบาลและกำลังความสามารถของคณะกรรมการฯ โดยอิสระและไม่มีค่าตอบแทนใดๆ

ต่อมาคณะรัฐมนตรี (รัฐบาล คสช.) ได้มีมติเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2558 รับทราบการแต่งตั้งคณะกรรมการภาครัฐและภาคชนเพื่อขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล และแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ (Public-Private Steering Committee) รวมทั้งคณะกรรมการบริหารและคณะทำงาน 12 ชุด (คณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2562, หน้า 21) คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (พลเอก

อนุพงษ์ เผ่าจินดา) เป็นหัวหน้าทีมภาครัฐ และนายฐาปน สิริวัฒนภักดี บริษัทไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) เป็นหัวหน้าทีมภาคเอกชน หัวหน้าคณะทำงานภาครัฐมุ่งเน้นให้กระทรวงมหาดไทย ใช้กลไกประชารัฐในพื้นที่ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมทุกระดับบูรณาการความร่วมมือขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในระดับพื้นที่ ยึดความต้องการของประชาชนในพื้นที่และน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามเป้าหมายของรัฐบาล ทั้งนี้กระทรวงมหาดไทยได้แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐส่วนกลาง และมีหนังสือลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2559 ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดให้แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ จังหวัด และอำเภอให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 15 มีนาคม 2559 ตามโครงสร้างที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดตามคำสั่งที่ 190/2559

โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐส่วนกลาง จังหวัด อำเภอ มีดังนี้

(1) คณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐส่วนกลาง มีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นหัวหน้าทีมภาครัฐ และมีนายฐาปน สิริวัฒนภักดี เป็นหัวหน้าทีมภาคเอกชน และทีมงานที่เป็นคณะทำงานอีก 14 คน ประกอบด้วยรองปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายฉัตรพงศ์ ศิริชนะ), ที่ปรึกษากกระทรวงมหาดไทยด้านการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (นายวันชัย คงเกษม), อธิบดีกรมการปกครอง, อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครอง, ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายสุฤษดิ์ วิฑูรย์), ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายสมคิด จันทมฤก), ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์, ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, มูลนิธิท้องถิ่นพัฒนา (นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป), ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (นายพลากร วงศ์กองแก้ว), ผู้แทนบริษัทเวิลด์เทรดดิ้งจำกัด (นายวิชัย อัครสาร), โดยมีอธิบดีกรมการพัฒนารัฐวิสาหกิจ และนายประวิช สุขุม จาก บมจ. ไทยเบฟเวอเรจเป็นทั้ง

คณะทำงานและเลขานุการร่วม และมีรองอธิบดีกรมพัฒนาชุมชน (นายอรรชัชชัย สัมพันธ์รัตน์) เป็นคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและ ประชากรรัฐส่วนกลาง ได้แก่ 1) นายยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงาน ของคณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชากรรัฐไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผล อย่างเป็นรูปธรรม 2) จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมที่สามารถ นำไปปฏิบัติได้จริง (action based) ทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว โดยค้นหา ความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญ 3) บูรณาการแผนงาน/ โครงการ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชากรรัฐในส่วนกลางเพื่อสนับสนุนการ ดำเนินงานในระดับพื้นที่ ครอบคลุมพื้นที่ทุกจังหวัด 4) สื่อสารสร้างความเข้าใจแนว ทางการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชากรรัฐเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง 5) ออกแบบระบบติดตาม และรายงานการดำเนินงานแก่คณะทำงาน การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชากรรัฐ ทุกเดือน 6) กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษาและ ชี้แนะนำแก่คณะทำงานสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชากรรัฐ ระดับ จังหวัด เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม 7) แต่งตั้ง คณะทำงานเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามความเหมาะสม 8) รายงานผล การดำเนินงานแก่คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชากรรัฐ 9) ปฏิบัติ หน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากคณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชากร รัฐ (กระทรวงมหาดไทย, คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 190/2559)

(2) โครงสร้างคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และ ประชากรรัฐ จังหวัด ประกอบด้วย 1) ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นหัวหน้าทีมภาครัฐ 2) ประธานหอการค้าจังหวัดหรือผู้แทนภาคเอกชนที่ได้รับมอบหมาย เป็นหัวหน้าทีม ภาคเอกชน 3) หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นคณะทำงาน 4) ผู้แทนภาคเอกชน

ในจังหวัด เป็นคณะทำงาน 5) ผู้แทนภาคประชาชน/ประชาสังคมในจังหวัด เป็นคณะทำงาน 6) พัฒนาการจังหวัด เป็นคณะทำงานและเลขานุการ 7) หัวหน้ากลุ่มงานสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดที่ได้รับมอบหมายเป็นคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ จังหวัด ได้แก่ 1) นำแนวทางการดำเนินงานของคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐส่วนกลางไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม 2) จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (action based) ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยค้นหาความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญ 3) บูรณาการแผนงาน/โครงการ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ 4) สื่อสารสร้างความเข้าใจการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐในพื้นที่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 5) กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่คณะทำงานสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ อำเภอ 6) รายงานผลการดำเนินงานแก่คณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐส่วนกลาง 7) ค้นหา best practice ในพื้นที่ เพื่อขยายผล 8) แต่งตั้งคณะทำงานเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนการทำงานตามความเหมาะสม 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ

(3) โครงสร้างคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ อำเภอ ประกอบด้วย 1) นายอำเภอ เป็นหัวหน้าทีมภาครัฐ 2) ผู้แทนภาคเอกชน เป็นหัวหน้าทีมภาคเอกชน 3) หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เป็นคณะทำงาน 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นคณะทำงาน 5) ผู้แทนภาคเอกชน เป็นคณะทำงาน 6) ผู้แทนภาคประชาชน/ประชาสังคม เป็นคณะทำงาน 7) พัฒนาการอำเภอ เป็นคณะทำงานและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและ
ประชารัฐ อำเภอ ได้แก่ (1) นำแนวทางการดำเนินงานของคณะทำงานขับเคลื่อนการ
พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ จังหวัด ไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
(2) สนับสนุนสำรวจข้อมูล วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ ค้นหาและจัดกลุ่มปัญหาความ
ต้องการของประชาชนในอำเภอ จัดทำโครงการทำร่วม/ทำให้ จัดลำดับความสำคัญ
จัดเป็นกลุ่มด้านการเกษตร ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านการท่องเที่ยว และด้านอื่นๆ โดย
คัดเลือกโครงการที่เป็นไปได้ในพื้นที่ที่มีความพร้อม (3) บูรณาการแผนงาน/โครงการ
การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐในพื้นที่ โดยเน้นโครงการและกิจกรรมที่
สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (action based) ที่จะขอรับการช่วยเหลือจากภาคเอกชน
(4) สื่อสารสร้างความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด (5)
กำกับดูแล ตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด
(6) รายงานผลการดำเนินงานแก่คณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
และประชารัฐ จังหวัด (7) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนา
เศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ จังหวัด มอบหมาย

ในวันที่ 18 เมษายน 2559 มีการจัดประชุมคณะกรรมการสานพลังประชารัฐ
กับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) คณะรัฐมนตรี หัวหน้าส่วนราชการ ผู้แทน
สมาชิกสภานิติบัญญัติ ผู้แทนสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ที่ศูนย์ประชุม
แห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร และมีการจัดตั้งบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (ประเทศไทย)
จำกัด ขึ้น มีเป้าหมายหลักเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยมิได้มุ่งหวังกำไรสูงสุดทาง
ธุรกิจ ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญในกระบวนการเสริมสร้างพลังในการบริหารราชการแผ่นดิน
การปฏิรูป และการสร้างความสามัคคี

เพื่อเป็นการขยายผลการดำเนินการของคณะกรรมการสานพลังประชารัฐใน
การประสานและขับเคลื่อนนโยบายและกิจกรรมที่เกิดขึ้นหรือมีผลกระทบต่อประชาชน
ในพื้นที่ต่างๆ เป็นการบูรณาการการทำงานระหว่างภาคเอกชน ภาคประชาชน กับ

ภาครัฐ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (6) และ (9) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 106/2559 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2559 และให้มีผลตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม 2559 ให้มี “คณะกรรมการประสานและขับเคลื่อนนโยบายสานพลังประชารัฐ” ในจังหวัดต่างๆ นอกจากกรุงเทพมหานคร จังหวัดละ 1 คณะ เรียกโดยย่อว่า “คสป.” ตามด้วยชื่อจังหวัดนั้นๆ ในวงเล็บ ประกอบด้วย (1) ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน (2) รองผู้ว่าราชการที่ผู้ว่าราชการมอบหมาย เป็นรองประธาน (3) คณะกรรมการจากหน่วยงานของรัฐในจังหวัด ได้แก่ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ภาครัฐ พาณิชยจังหวัด ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด เกษตรและสหกรณ์จังหวัด คลังจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด ปลัดจังหวัด อัยการจังหวัด นายอำเภอจากทุกอำเภอ (4) กรรมการจากภาคเอกชนในจังหวัด ได้แก่ ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด นายกสมาคมส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัด ประธานชมรมธนาคารจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรภาคเอกชนไม่เกิน 5 คน (5) กรรมการจากภาคประชาชนในจังหวัด ได้แก่ ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชนไม่เกิน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาสังคมซึ่งมีกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการรองรับ ไม่เกิน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาชนไม่เกิน 4 คน (6) หัวหน้าสำนักงานจังหวัดและพัฒนาการจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการร่วม (7) หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด (สนจ.) และหัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์พัฒนาชุมชน (พช.) เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการร่วม โดยให้ คสป.ประสานงานกับคณะกรรมการสานพลังประชารัฐและคณะทำงานของคณะกรรมการดังกล่าวตามแนวทางสานพลังประชารัฐและให้หน้าที่ 1) รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนงาน 2) กำหนดแนวทางปฏิบัติและแผนดำเนินงานในพื้นที่ 3) ประสานการปฏิบัติงานและบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในจังหวัด 4) ประชาสัมพันธ์

และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินงานการขับเคลื่อนนโยบายสานพลัง
ประชารัฐ 5) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคให้รัฐบาลทราบโดยผ่าน
ทางกระทรวงมหาดไทย 6) แต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานตามที่
คสป.มอบหมาย 7) ปฏิบัติงานด้านอื่นๆ ตามที่กระทรวงมหาดไทย นายกรัฐมนตรีหรือ
คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ทั้งนี้ไม่มีการกำหนดเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทน

ต่อมารัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยได้ลงนามในคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่
626/2559 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2559 แต่งตั้งกรรมการของคณะกรรมการประสาน
และขับเคลื่อนนโยบายประสานพลังประชารัฐประจำจังหวัด (กระทรวงมหาดไทย,
2559) ในข้อ (4) และ (5) ที่ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดคัดเลือกหรือดำเนินการตามวิธีการที่
เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในส่วนที่เป็นผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ
ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรภาคเอกชน ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน
ผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาสังคมซึ่งมีกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการรองรับ และ
ผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาชน รวมทุกจังหวัดจำนวน 1,130 ราย

โครงสร้าง หลักการและแนวทางในการดำเนินการบริษัทประชารัฐรัก สามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด

ในวันที่ 19 เมษายน 2559 นายธำมรงค์ สิริวิวัฒนภักดี ในฐานะหัวหน้าทีม
ภาคเอกชนคณะทำงานเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ ได้จัดตั้ง “บริษัทประชารัฐรัก
สามัคคี (ประเทศไทย) จำกัด” มีเป้าหมายและทิศทางการทำงานที่สอดคล้องและหนุน
เสริมการทำงานของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. (ซึ่ง
ทำงานสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนมาตั้งแต่มีการจัดตั้งสถาบันฯ
ในปี 2543) และในเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งบริษัทประชารัฐรักสามัคคีในระดับจังหวัด
ขึ้นมาอีก 76 จังหวัดทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) โดยมีบริษัทประชารัฐรัก
สามัคคี (ประเทศไทย) จำกัด เป็นบริษัทแม่ หรือ Holding Company

วิสัยทัศน์ของบริษัทประชารัฐรักสามัคคีจำกัดทั้งส่วนกลางและจังหวัด คือ “สร้างรายได้ให้ชุมชน ประชาชนมีความสุข” โดยมีหลักการในการดำเนินการคือ แนวคิดหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและกลไกประชารัฐ มีเป้าหมายให้ เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนมีความสุข และมีรายได้เพิ่มขึ้น และมียุทธศาสตร์ที่ เน้นไปที่กลุ่มงาน 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) เกษตร (2) แปรรูป SME/OTOP (3) ท่องเที่ยวโดย ชุมชน (คณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2562, หน้า 28)

กระบวนการ มาตรการและแนวทาง ในการขับเคลื่อนบริษัทฯ มี 5 ด้าน คือ

(1) ส่งเสริมให้ชุมชนเข้าถึงปัจจัยการผลิต: มาตรการและแนวทาง คือ การสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนและปัจจัยการผลิต เช่น ทุน พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การสร้างทักษะด้านอาชีพ การบริหารจัดการทุนทางสังคมและทรัพยากร การพัฒนา กองทุนชุมชนให้มีธรรมาภิบาล

(2) การบริหารจัดการ: มาตรการและแนวทาง คือ การเพิ่มความรู้ด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยกลไกสถาบันการศึกษา การบริหารต้นทุนและการ จัดทำบัญชี การบริหารความเสี่ยงด้านการผลิต/ราคา การส่งเสริมการแปรรูปเพื่อเพิ่ม มูลค่า การมีบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยและประหยัด การพัฒนาทักษะของผู้ประกอบการ

(3) สร้างองค์ความรู้: มาตรการและแนวทาง คือ การรวบรวมองค์ความรู้ใน พื้นที่ (ปราชญ์ชาวบ้าน) การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนในพื้นที่เพื่อจัดหมวดหมู่ต่อยอด การใช้ประโยชน์ การส่งเสริมการรับรู้แนวโน้มความต้องการของตลาดภายในและ ต่างประเทศ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อค้าขาย

(4) การตลาด: มาตรการและแนวทาง คือ การวิเคราะห์เชื่อมโยงความ ต้องการตลาดของผู้ประกอบการค้ากับผลผลิตของเกษตรกรและชุมชน การบูรณาการ การส่งเสริมช่องทางการตลาดสินค้าชุมชน การพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวชุมชน การ ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งจัดกิจกรรมการประชุม/สัมมนาของภาครัฐ/เอกชน การ พัฒนาและส่งเสริมการใช้ e-commerce ในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ชุมชน

(5) การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน: มาตรการและแนวทาง คือ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ Best Practice การสร้างประชาคมความสำเร็จโดยการจัดแสดงผลงานและมอบรางวัลแห่งความสำเร็จ (คณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2562, หน้า 28)

กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือด่วนที่สุดถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ที่ มท 0409.2/ว3633 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2559 มอบหมายให้คณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐจังหวัด สนับสนุนภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม ในพื้นที่รวมตัวกันจัดตั้ง “บริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัด (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ตามระยะเวลาที่กำหนดและตามกลุ่มจังหวัด พื้นที่ในการจัดตั้งบริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัดทั้ง 76 จังหวัดแบ่งเป็น 18 กลุ่มจังหวัด ได้แก่ (1) นนทบุรี สระบุรี อโยธยา ปทุมธานี (2) กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร อุทัยธานี ชัยนาท ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง (3) ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี สมุทรปราการ สระแก้ว (4) กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี (5) เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม (6) ชุมพร พัทลุง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี (7) กระบี่ ตรัง พังงา ภูเก็ต ระนอง (8) สงขลา ปัตตานี สตูล ยะลา นราธิวาส (9) จันทบุรี ชลบุรี ตราด ระยอง (10) เลย หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี บึงกาฬ (11) นครพนม สกลนคร มุกดาหาร (12) กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด (13) อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ ยโสธร อุบลราชธานี (14) ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ (15) เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน (16) เชียงรายน่าน พะเยา แพร่ (17) ตาก พิษณุโลกเพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ (18) กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร อุทัยธานี ระยะเวลาในการจัดตั้ง แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดอุดรธานี จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดบุรีรัมย์ ระยะที่ 2 จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด สระแก้ว น่าน พิษณุโลก ระยะที่ 3 จำนวน 7 จังหวัด ได้แก่ สงขลา ตราด สกลนคร

สระบุรี อุทัยธานี กาญจนบุรี ชัยนาท และระยะที่ 4 จำนวน 58 จังหวัดที่เหลือ โดยกำหนดให้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยแล้วเสร็จภายในวันที่ 15 ธันวาคม 2559

ขั้นตอนการจัดตั้งบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด มีดังนี้ (1) ต้องมีผู้ริเริ่มก่อการอย่างน้อย 3 คน (2) จัดให้มีการจองซื้อหุ้นทั้งหมด ใครก็ถือหุ้นได้ และควรรหาผู้ถือหุ้นจากหลายๆ ภาคส่วน (จาก 5 ภาค คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน/ชุมชน (ข้าราชการถือหุ้นได้ในนามบุคคลเป็นส่วนตัว) (3) ต้องมีการจัดตั้งบริษัท 5-10 คน จากภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน (4) ต้องมีการประชุมจัดตั้งบริษัท และจัดทำรายงานเป็นหลักฐานชัดเจน (5) ต้องไปจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทที่พาณิชย์จังหวัดและออกทะเบียนผู้ถือหุ้น (6) ต้องหาเงินทุนให้ได้อย่างน้อยหนึ่งในสี่ของทุนจดทะเบียน

การบริหารจัดการบริษัทฯ มีหลักการสำคัญๆ (ตามหนังสือของกระทรวงมหาดไทยถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ที่ มท 0409.2/ว3633 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2559) ดังนี้ (1) สร้างสมดุลให้กับคนทุกกลุ่มที่ร่วมกันจัดตั้งบริษัท จำกัด เพื่อดานสิทธิการออกเสียงของผู้ถือหุ้นจากแต่ละภาคส่วนให้เท่าเทียมกัน (2) สร้างความโปร่งใสและหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่มุ่งหวังประโยชน์แก่ธุรกิจของผู้ถือหุ้นหรือกรรมการบริษัท (3) มีการวัดผลการดำเนินการของบริษัทอย่างชัดเจน เช่น รายได้ของชุมชนที่เพิ่มขึ้น สินค้าและบริการขายได้ราคาดีขึ้น และจำนวนคนยากจนในชุมชนลดลง (4) เลือกคนเก่งและดีมาช่วยทำงาน คือ มีความซื่อสัตย์ เสียสละ และมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน (5) ใช้เงินให้เป็นประโยชน์กับชุมชน เช่น กั้นไว้เป็นเงินสำรอง ขยายกิจการช่วยชุมชนใหม่ๆ และสร้างสาธารณประโยชน์ (6) ประสานงานอย่างสม่ำเสมอกับบริษัทประชารัฐรักสามัคคีประเทศไทยจำกัดในส่วนกลาง อย่างน้อยทุก 3 เดือน โดยติดต่อกับสำนักงานประสานงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ

เมื่อจัดตั้งครบทุกจังหวัดแล้วให้จดทะเบียนเป็น “วิสาหกิจสังคม” ซึ่งได้ทำแล้วเสร็จตามประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2562 การบริหารงานบริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัดต่างๆ อยู่ในรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือ social enterprise โดยมีหลักการที่สำคัญ 5 ประการ คือ (1) มีเป้าหมายเพื่อสังคม ไม่ใช่เพื่อกำไรสูงสุด (2) เป็นรูปแบบธุรกิจที่รายได้หลักมาจากการขายสินค้าและบริการ ไม่ใช่เงินจากรัฐหรือเงินบริจาค (3) กำไรต้องนำไปขยายผล ไม่ใช่ปันผลเพื่อประโยชน์ส่วนตัว (4) บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และ (5) จดทะเบียนเป็นรูปบริษัทที่ระดมความร่วมมือจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน มาดำเนินกิจการเพื่อสังคมร่วมกัน โดยจัดตั้งบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (จังหวัด) จำกัด ขึ้นมาเป็นกลไกขับเคลื่อน โดยคล้ายกับการดำเนินงาน CSR (corporate social responsibility) แต่ผู้บริจาคเงินลงทุนจะมาช่วยดูแลการบริหารจัดการบริษัทฯ ให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากร่วมกัน เป็นการดูแลสังคมร่วมกัน (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2562, หน้า 29)

ปัจจัยความสำเร็จ (key success) คือ (1) ความพร้อมใจ ความร่วมมือของ 3 ภาคส่วนในแต่ละจังหวัด (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ (“ชุมชนลงมือทำ เอกชนขับเคลื่อน รัฐบาลสนับสนุน”) (2) ชุมชนที่เข้าร่วมต้องพร้อมมือทำงานด้วยตนเอง ชุมชนต้องเป็นหลักในแบบ “หัวใจ ใจสู้” (3) มีคณะกรรมการบริหาร (บอร์ดบริษัทฯ) และผู้จัดการบริษัทฯ (CEO) ที่เข้าใจหลักการวิสาหกิจเพื่อสังคม และดำเนินการพัฒนาธุรกิจโดยมีบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (จังหวัด) จำกัด เป็นกลไก เป็นผู้มีความเสียสละ และคุณสมบัติอื่นที่จกักับดูแลบริหารกิจการในรูปบริษัท และ (4) จังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดและหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุน

ประโยชน์ที่จะได้รับตกอยู่กับ (1) ชุมชน กล่าวคือ กลุ่มอาชีพที่อยู่ในชุมชน และสมัครเข้าร่วมดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่มงาน (เกษตร แปรรูป และท่องเที่ยวโดยชุมชน) จะได้รับประโยชน์โดยตรง คือ การพัฒนาอาชีพที่มีการจัดการธุรกิจ (ใน 5 กระบวนการ หรือ 5 ฟันเฟือง) ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้มีรายได้มากขึ้นและมีความมั่นคง ยั่งยืน และ (2) ผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนให้มีทุนดำเนินการของบริษัทฯ จะได้ชื่อว่า 1) เป็นผู้สร้างประโยชน์ให้กับสังคม ผ่านการทำ CSR แต่แตกต่างกับ CSR ทัวไปที่เข้ามาร่วมบริหารจัดการให้เกิดกำไรและความยั่งยืนในการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างต่อเนื่อง 2) มีความภาคภูมิใจที่เข้ามาเป็นผู้ร่วมก่อตั้ง ร่วมกระบวนการจัดตั้งบริษัทฯ ที่สร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวมตั้งแต่แรก 3) เป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์องค์กร หรือบุคคลที่ได้สร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม

การวัดประเมินรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชนในระดับเศรษฐกิจฐานรากอาจทำได้จากการใช้ข้อมูล จปฐ. ที่จัดเก็บในทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ข้อมูลที่จัดเก็บรายได้ครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลรายได้เฉลี่ยหรือรายได้รวมของครัวเรือน และภาพรวมของหมู่บ้านในปีก่อนการเริ่มดำเนินการของบริษัทฯ เปรียบเทียบกับข้อมูลหลังการดำเนินการของบริษัทฯ นับแต่ปี 2559 ที่มีการจัดตั้งบริษัทฯ จนถึงปัจจุบัน (2564) หลายจังหวัด เช่น นครราชสีมา ภูเก็ต ฯลฯ กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งเม็ดเงินและจำนวนผลิตภัณฑ์

กรณีศึกษา: บริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัดนครราชสีมา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ได้จดทะเบียนบริษัทในวันที่ 11 สิงหาคม 2559 ด้วยทุนจดทะเบียน 4,000,000 บาท มีกรรมการ 7 คน และมีผู้ถือหุ้น 12 คน ผลการดำเนินงานโดยสรุปในปี 2561 ด้านต่างๆ มีดังนี้ *ด้านเกษตร* บริษัทประชารัฐรักสามัคคีนครราชสีมา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด บันทึกข้อตกลงร่วมมือโครงการขยายผลเกษตรทฤษฎีใหม่ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา “เมืองเกษตรกรรม

ยั่งยืนอาหารปลอดภัยโลก” *ด้านแปรรูป* ปีที่ผ่านมา บริษัทฯ เชื่อมโยงช่องทาง การตลาดให้กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกร บ้านคิมมะฮุ-สวน หม่อน อำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา จำหน่ายกระเป๋าคั่วชาวม้า ให้บริษัทไทยเบฟ เวอเร็จ จำกัด (มหาชน) 1,500 ใบ จำหน่ายใบละ 35 บาท สร้างรายได้ให้ชุมชน 52,500 บาท นอกจากนี้ยังจำหน่ายผ้าขาวม้าให้บริษัทไทยเบฟเวอเร็จ จำกัด (มหาชน) จำนวน 2,300 ผืน ราคา ผืนละ 50 บาท เป็นเงิน 115,000 บาท เพื่อแจกแก่ ผู้ร่วมงาน Tour De Farm 6 ณ ฟาร์มโชคชัย 3 อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยการเชื่อมโยงครั้งนี้ ชุมชน แบ่งส่วนแบ่งทางการตลาดในการหาตลาดและเป็นที่ บริการการตลาดให้แก่บริษัทฯ เป็นเงิน 23,000 บาท บริษัทฯ ได้ร่วมมือกับเอกชน และสรรพสินค้าในพื้นที่ที่ร่วมโครงการตลาดประชารัฐ ดำเนินการในลักษณะสร้าง คุณค่าร่วมกับสังคม (Creating Shared Value - CSV) เพื่อให้ผู้ประกอบการระดับ ชุมชน เกษตรกร มีโอกาสค้าขายในห้างสรรพสินค้า โดยขอยกเว้นค่าสถานที่ และเป็น โอกาสเชิงรุกหาลูกค้า โดยจัดตลาดประชารัฐโมเดิร์นเทรด ณ เซ็นทรัลพลาซา จังหวัด นครราชสีมา ปัจจุบัน ตลาดประชารัฐโมเดิร์นเทรด ตั้งอยู่บริเวณชั้น G จำนวน 1 จุด มี พื้นที่ในการจำหน่าย 10 บูธ บริเวณชั้น 4 จำนวน 2 จุด จุดที่ 1 คือบริเวณชั้น 4 เชื่อม กับร้านชาบูชิ ดิดลิฟต์ มีจำนวน 12 บูธ และจุดที่ 2 อยู่หน้าโรงพยาบาลนทร์ จำนวน 5 บูธ รวมทั้งสิ้น 27 บูธ สามารถรองรับ ผู้ประกอบการได้กว่า 50 ร้าน ขายสินค้า 5 ประเภท ดังนี้ 1. อาหาร 2. เครื่องดื่ม 3. ผ้าและเครื่องแต่งกาย 4. ของใช้ของตกแต่ง และของที่ระลึก 4. สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ยอดจำหน่ายเดือนพฤศจิกายน 2560 ถึง มกราคม 2561 เป็นเงินทั้งสิ้น 924,982 บาท โครงการเชื่อมโยงทางการตลาดอื่นๆ ได้แก่ 1. โครงการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้ามหกรรม FTI 2560 มีชุมชนเข้าร่วม 6 ชุมชน สร้างรายได้ 258,540 บาท 2. โครงการส่งเสริมและเพิ่มช่องทางการตลาดจัด แสดงและจำหน่ายสินค้างานปั่นจักรยาน Tour De Farm 6 มีชุมชนที่เข้าร่วม 9 ชุมชน สร้างรายได้ 116,630 บาท 3. โครงการเชื่อมโยงการตลาดจัดแสดงและ

จำหน่ายสินค้าชุมชน ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีชุมชนเข้าร่วม 5 ชุมชน สร้างรายได้ 28,900 บาท *ด้านท่องเที่ยวโดยชุมชน* บริษัทฯ ร่วมกับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีจัดเทศกาลภาพยนตร์นานาชาตินครชัยบุรินทร์ เมื่อวันที่ 22 - 24 กันยายน 2560 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ โดยให้นักศึกษามหาวิทยาลัยใน 4 จังหวัดนครชัยบุรินทร์ (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์) สร้างภาพยนตร์ประจำจังหวัดตนเอง เพื่อส่งเข้าประกวดให้เห็นถึงสถานที่ท่องเที่ยว อัตลักษณ์ประจำจังหวัดนั้นๆ (คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2562, หน้า 204-205)

บทวิเคราะห์: บูรณาการเชิงทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ

อุดมการณ์เสรีนิยมใหม่กับแนวคิดประชารัฐ

แม้นักเศรษฐศาสตร์พัฒนาการจะวิเคราะห์ว่าอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่มีบทบาทในการพัฒนาประเทศนับแต่ยุคพัฒนาในทศวรรษ 60s แล้วก็ตาม แต่อิทธิพลของเศรษฐศาสตร์มหภาคแบบเคนเซียนนิสม์ (Keynsianism) ยังโดดเด่นในแง่ที่เป็น การนำเสนอ “การพัฒนาที่นำโดยรัฐ” (state-led development) เพราะรัฐเป็นเจ้าภาพในการกำหนดระเบียบวาระการพัฒนา แต่การลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรม (industrialization) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ รัฐจะเชื่อเชิญให้ภาคเอกชนมาลงทุนตามหลักการเสรีนิยมที่ให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำในทางเศรษฐกิจ

อุดมการณ์เสรีนิยมใหม่กลับมามีอิทธิพลอย่างมากอีกครั้งในเวทีโลกในทศวรรษ 1980s หลังวิกฤตการณ์ในระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกในทศวรรษ 1970s ที่ได้พิสูจน์ถึงความล้มเหลวของเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ ประเทศไทยได้รับอิทธิพลของแนวทางเศรษฐศาสตร์การพัฒนาแบบเสรีนิยมใหม่ทั้งจากธนาคารโลกและกองทุน

การเงินระหว่างประเทศในรอบนี้ในยุค พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี นับแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นต้นมา ที่ได้นำภาคเอกชน เข้ามาร่วมในการวางแผนพัฒนาฯ โดย “คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน” หรือ กรอ. และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่ได้นำแนวคิด “ประชารัฐ” หรือ “governance” หรือภาคีการพัฒนา 3 ฝ่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม มาร่วมใน กระบวนการวางแผนพัฒนาตั้งแต่การร่างแผนไปจนถึงขึ้นแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ ด้วยแนวคิด “การพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” (people-centered development) ซึ่งเป็นแนวคิดของโครงการพัฒนาของสหประชาชาติ (United Nations Development Program หรือ UNDP) นอกจากนั้น แนวคิดในการพัฒนาในยุคนี้เน้นการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติด้วยหลักการสามประการ หรือ AFP คือ (1) ระบบการจัดการในระดับพื้นที่ (area) (2) ระบบจัดการตามภารกิจ (function) ของหน่วยราชการ และ (3) การมีส่วนร่วม (participation) จากทุกภาค ส่วนในสังคมในกิจกรรมสาธารณะของภาครัฐ การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐาน รากด้วยแนวทางบริษัทประชารัฐรักสามัคคีฯ (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ยึดตาม แนวทางนี้โดยมีภาคีในการขับเคลื่อน 5 ฝ่ายดังกล่าวข้างต้น และมีการบริหารจัดการใน ระดับจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด ด้วยภารกิจ 5 ด้าน (ส่งเสริมกลุ่มเป้าหมายเข้าถึงแหล่งทุน หรือปัจจัยการผลิต, ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมช่องทางการตลาด ส่งเสริม การบริหารจัดการสมัยใหม่และเพิ่มทักษะในการผลิต การแปรรูป และการจัดการบัญชี ต้นทุนและการบริหารความเสี่ยงให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การ สื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน)

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยแนวคิดประชารัฐ

นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980s เป็นต้นมา ภาคประชาสังคมมีบทบาทในด้านต่างๆ มากอย่างโดดเด่นทั้งในเวทีโลกและในระดับประเทศ ทั้งในแง่การทำงานขององค์กร พัฒนาเอกชนในกิจกรรมด้านต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม ความยากจน สันติภาพ สิทธิ

มนุษย์ชน ฯลฯ และในแง่ของการรวมกลุ่มกันของประชาชนในระดับพื้นที่เกี่ยวกับปัญหาการเลี้ยงชีพ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านในการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จนภาคประชาสังคมได้ก้าวเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาอย่างสำคัญ ดังจะเห็นได้จากข้อเสนอของธนาคารโลกในปี 1989 (พ.ศ. 2532) ให้มีการวิธีการปกครอง (governance) (คำแปลของราชบัณฑิตยสถาน) ที่มีความโปร่งใสที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ รวมทั้งมีรัฐบาลและโครงสร้างทางการเมืองที่ชอบธรรม มีกระบวนการทำงานที่มีกฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน

ส่วน ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวณิช ได้แปลคำว่า governance ว่า “ประชารัฐ” (ที่มีรากศัพท์จากภาษากรีกว่า kubernao ซึ่งหมายถึง to steer หรือการกำกับหรือถือหางเสือเรือ ซึ่งหมายถึงรัฐเป็นผู้กำกับหรือถือหางเสือในขณะที่ภาคเอกชนและภาคประชาชนเป็นผู้ขับเคลื่อนหรือพลแจว) และใช้ศัพท์นี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

ในปี 1992 โครงการพัฒนาของสหประชาชาติ (UNDP) อธิบายว่า governance ประกอบด้วย รูปแบบของระบอบการปกครอง, กระบวนการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศ, และความสามารถของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายและน่านโยบายไปปฏิบัติให้บังเกิดผล โดยมีภาคี 3 ฝ่าย คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาประเทศ ที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี (good governance) ซึ่งมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ ให้ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ มีฉันทามติในการตัดสินใจ ใช้หลักนิติธรรม คำนึงถึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส และมีความเท่าเทียมกันและไม่ถูกกีดกัน (United Nations Development Program, 1992)

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยกลไกบริษัทประชารัฐรักสามัคคี ได้ใช้แนวคิดเรื่องประชารัฐในการขับเคลื่อนนโยบาย โดยการร่วมทุน ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ของภาคีฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และนักวิชาการ เพื่อให้นโยบายบังเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยมี “คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ” ทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ, “คณะกรรมการประสานและขับเคลื่อนนโยบายสานพลังประชารัฐ” ในระดับจังหวัด และบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) ทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด ทำงานคู่ขนานกันไป แม้ในระยะเวลาต่อมากจะมีการยุบคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ เพราะบริษัทประชารัฐรักสามัคคีฯ สามารถเดินต่อไปได้เองแล้ว

ทฤษฎีการเจริญเติบโตใหม่และแนวคิดทุนนิยมสร้างสรรค์กับการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยบริษัทประชารัฐรักสามัคคีฯ

ในช่วงปลายทศวรรษที่สี่ของการพัฒนา (1990s) มีแนวคิดเชิงทฤษฎีที่น่าสนใจและมีอิทธิพลต่อแนวทางการพัฒนาทั้งในระดับมหภาคและในระดับเศรษฐกิจฐานรากของไทยมาตั้งแต่ทศวรรษที่ห้าของการพัฒนาหรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน คือ ทฤษฎีการเจริญเติบโตใหม่ (New Growth Theory หรือ The Endogenous Growth) หรือแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และแนวคิดทุนนิยมสร้างสรรค์ (Creative Capitalism)

ทฤษฎีการเจริญเติบโตใหม่ เสนอ “การเจริญเติบโตจากภายใน” หรือ “การระเบิดจากภายใน” ซึ่งให้ความสำคัญกับระบบและกระบวนการผลิตภายในประเทศ มากกว่าการพึ่งพาพลังจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นเงินทุน เทคโนโลยี หรือตลาดรับซื้อจากต่างประเทศ เพราะการพัฒนาแบบเดิมเป็นการพัฒนาแบบพึ่งพาจากภายนอกด้วยข้อได้เปรียบแค่ค่าแรงถูก ส่งผลให้ประเทศติดกับประเทศที่มีรายได้ปานกลาง (middle income trap) มายาวนานถึงสามสิบปี และไม่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตที่ยั่งยืน ทฤษฎี

นี้เสนอให้ประเทศต้องสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เน้นการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี และการสะสมทุนมนุษย์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางของทฤษฎีนี้คือ “ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ที่เน้นการสร้างสรรค “นวัตกรรม” ทั้งในด้านการผลิตสินค้าและการบริการ เช่น การให้ความสำคัญกับสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของผลผลิตทางความคิด การส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์และการจัดหีบห่อเพื่อเพิ่มคุณค่าของสินค้า นักทฤษฎีแนวการเจริญเติบโตใหม่ เช่น พอล เอ็ม โรเมอร์ (Romer อ้างถึงใน Nafziger, 1997, p. 116) อธิบายว่าการสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงเทคนิคโดยใส่ความคิดใหม่ๆ หรือสิ่งประดิษฐ์ลงไป ในชิ้นงานจะช่วยเพิ่มผลิตภาพหรือคุณค่าของสินค้าหรือบริการ และนี่คือ “เครื่องจักรของการเจริญเติบโต” ตัวอย่างตามแนวคิดนี้ได้แก่

(1) การวิจัยและพัฒนาเพื่อแปรรูปวัตถุดิบให้เป็นสินค้าที่มีคุณค่า โดยนำวัตถุดิบตามธรรมชาติในท้องถิ่นที่ไม่เคยอยู่ในสายตามาแปรรูปให้เป็นสินค้าที่มีคุณค่า อาทิ นำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นกับสารสกัดขมิ้นชันมาใส่แคปซูลเพื่อรักษาโรคเบาหวาน (ผ่านการวิจัยโดยมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นและรับรองโดย อย.แล้ว) นำมังคุดสุกทั้งเปลือกมาคั้นน้ำซึ่งจะมีคุณค่าทางโภชนาการมากกว่าการบริโภคแต่ผลสุก, การทำน้ำผลไม้และไวน์จากลูกมะเมาะหรือจากผลมะม่วงหิมพานต์ เป็นต้น

(2) การนำศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นและระดับชาติมานำเสนอเป็นบริการที่ทันสมัยและเพิ่มคุณค่า เช่น นำการนวดแผนไทย การใช้ลูกประคบจากสมุนไพร การนวดหน้าขัดผิวด้วยสมุนไพร ฯลฯ มาให้บริการแบบสปา (spa) ที่มีการตกแต่งร้านให้มีบรรยากาศที่ดี สะอาด และบริการด้วยมารยาทแบบไทยๆ (3) ด้านศิลปะ บันเทิง อาจมีการประยุกต์มรดกทางวัฒนธรรมแบบไทยไปสู่สากล เช่น การประยุกต์ดนตรีไทยกับเพลงสากล

ทฤษฎีการเจริญเติบโตใหม่มีอิทธิพลต่อแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยบริษัทประชารัฐรักสามัคคีฯ เพราะแนวทางนี้ต้องการสร้างความเข้มแข็งจากภายในชุมชนเอง ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มภาคีสถาบันวิชาการและนักวิชาการในบริษัทประชารัฐรักสามัคคีฯ ในการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นด้วยการนำสถาบันวิชาการและ

นักวิชาการในท้องถิ่นเข้าร่วมในการวิจัยและพัฒนาทั้งในกระบวนการผลิต การแปรรูป (เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การกำหนดราคา การจัดจำหน่ายและการตลาด) และการให้บริการการท่องเที่ยวแนวใหม่ (เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ โฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐานสากล) ทำให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่จะช่วยเพิ่มผลิตภาพหรือคุณค่าของสินค้าและบริการ

แนวคิดทุนนิยมสร้างสรรค์

ไมเคิล คินสลีย์ (Michael Kinsley) (Kinsley อ้างถึงใน สฤณี อาชวานันทกุล, 2553) ซึ่งเป็นบรรณาธิการของหนังสือที่นำเสนอแนวคิดใหม่แก่ภาคธุรกิจเอกชนในการเข้าร่วมกับกระบวนการพัฒนาประเทศ ได้ตีพิมพ์หนังสือ *Creative Capitalism: A Conversation with Bill Gates, Warren Buffett, and Other Economic Leaders* ใน ค.ศ. 2008 และได้มีการแปลเป็นภาษาไทยโดย สฤณี อาชวานันทกุล ในชื่อ “ทุนนิยมสร้างสรรค์” ตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2553 หนังสือเล่มนี้ได้ให้ข้อคิดใหม่ๆ กับนักธุรกิจที่อยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศโดยใช้วิธีการที่แตกต่างไปจากวิธีการเดิมๆ ที่นักธุรกิจมักทำกัน เช่น การบริจาคเงินเพื่อการกุศล การตั้งมูลนิธิ และให้ทุนการศึกษาและการวิจัย ฯลฯ โดยเชื่อว่าแนวทางเหล่านี้เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท (corporate social responsibility หรือ CSR) ซึ่งนอกจากจะทำไปด้วยความคิดเชิงมนุษยธรรมแล้ว ยังได้ประโยชน์ในการนำเงินบริจาคมาหักภาษีเงินได้นิติบุคคล และทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์ธุรกิจของตนด้วย แนวคิดทุนนิยมสร้างสรรค์ (Creative Economy) เสนอแนะนักธุรกิจให้ยอมเสียสละกำไรในระยะสั้น เพื่อลงทุนในกิจกรรมที่ “สร้างสรรค์” หรือ “มีความรับผิดชอบต่อสังคม”

ตัวอย่างเช่น แมทธิว บิชอป (Matthew Bishop) อธิบายว่า

“บริษัท “ฝั่งราก” ลงในสังคม การปรับปรุงความสามารถในการทำกำไรในระยะยาวแปลว่าบริษัทจะต้องยอมรับและมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่พวกเขาดำเนินธุรกิจ และต้องทำให้สภาพแวดล้อมนั้นน่าอยู่กว่าเดิม ความ

ยากจนและความขาดแคลนเรื้อรังเป็นทั้งโอกาสที่สูญเสียไป และเป็นอันตรายต่อความมั่นคงทางสังคมของระบบทุนนิยม ด้วยเหตุนี้ การเสียสละกำไรในระยะสั้นเพื่อลงทุนในกิจกรรมที่ “สร้างสรรค์” หรือ “มีความรับผิดชอบต่อสังคม” หรือ “ใจบุญ” ที่ทำให้ประเทศนั้นๆ เอื้อต่อการดำรงอยู่ของทุนนิยม อาจเป็นกลยุทธ์การทำการกำไรสูงสุดในระยะยาวที่มีเหตุมีผลพร้อมมูลก็ได้” (สฤณี อาชวานันทกุล, 2553, หน้า 113)

บิล เกตส์ (Bill Gates) แสดงสุนทรพจน์ ณ ที่ประชุมเศรษฐกิจโลก เมืองดาวอส ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ค.ศ. 2008 ว่า

“ระบบทุนนิยมสร้างสรรค์ - ระบบที่รัฐบาล ภาคธุรกิจ และภาคที่ไม่แสวงหากำไร ทำงานร่วมกันเพื่อขยายพลังของตลาดออกไปให้คนจำนวนมากขึ้นได้กำไร เป็นที่ยอมรับ และทำงานเพื่อช่วยบรรเทาความเหลื่อมล้ำในโลก” (สฤณี อาชวานันทกุล, 2553, หน้า 11) และ

“สิ่งที่ทุนนิยมสร้างสรรค์ทุกรูปแบบมีเหมือนกันคือ ทุกรูปแบบล้วนเป็นความพยายามที่จะใช้กลไกตลาดในการนำส่งวิธีแก้ปัญหาที่เราคิดว่าเป็นของตายไปสู่กลุ่มคนที่เข้าไม่ถึง ระหว่างที่เราปรับปรุงและพัฒนาวิธีลงมือทำ ตามแนวคิดนี้ เราก็มีเหตุผลพร้อมมูลที่จะเชื่อว่าเครื่องยนต์แห่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะมีขนาดใหญ่ แข็งแรงขึ้น และมีประสิทธิภาพ” (สฤณี อาชวานันทกุล, 2553, หน้า 39)

แนวคิด CSR แพร่หลายในภาคเอกชนประเทศไทยมาหลายทศวรรษ แต่มักเป็นการบริจาคเงินหรือทำการกุศลที่ไม่ได้มีพันธะผูกพันในระยะยาว จนเมื่อรัฐบาลคสช. เข้ามาบริหารประเทศ กลุ่มธุรกิจรายใหญ่ของประเทศได้รวมตัวกันเป็น “คณะกรรมการสานพลังประชารัฐ” ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในลักษณะที่แตกต่างไปจากแนวทาง CSR แบบเดิมๆ โดยรับเป็นเจ้าภาพในส่วนของภาคเอกชนในคณะทำงานขับเคลื่อนด้านต่างๆ เช่น D1: ยกระดับนวัตกรรมและผลิตภาพ (บมจ.

ปูนซีเมนต์ไทย/SCG), D2: ส่งเสริม SME & Start-up (สภาอุตสาหกรรม), D3: ส่งเสริมการท่องเที่ยวและกีฬา (โรงแรมดุสิตธานี), D4: ส่งเสริมการส่งออกและการลงทุนในต่างประเทศ (บมจ.ศรีไทยซูเปอร์แวร์), D5: พัฒนาคัลส์เตอร์ภาคอุตสาหกรรม (บมจ.พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด หรือ PTTGC), D6: พัฒนาเกษตรสมัยใหม่ (บมจ.มิตรผล), และ E1: ดึงดูดการลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ธนาคารกรุงเทพจำกัด), E2: ยกระดับคุณภาพวิชาชีพ (SCG), E3: พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ (บมจ.ไทยเบฟเวอเรจ), E4: ปรับแก้กฎหมายและกลไกภาครัฐ (SCG), E5: การศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ (เครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ CP), E6: การพัฒนาประชารัฐเพื่อสังคม (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช.) คณะทำงานในด้านต่างๆ เหล่านี้ทำงานร่วมกับกระทรวงต่างๆ และเจ้าภาพที่เป็นหน่วยราชการต่างๆ ในระดับจังหวัด และอำเภอ

รัฐบาลสนับสนุนกิจกรรมเหล่านี้ผ่านทางมาตรการภาษี เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่จ่ายเงินได้พึงประเมินให้แก่ผู้ถือหุ้น หรือนำรายจ่ายจากการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมาหักภาษีได้ตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด หรือวิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับสิทธิยกเว้นภาษีถ้าจ่ายผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้นไม่เกินร้อยละสามสิบของกำไรสุทธิในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีฯ (พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 621) พ.ศ. 2559) หรือการมาตรการส่งเสริมการลงทุนท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นในการส่งเสริมการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร การส่งเสริมศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และวิสาหกิจชุมชน ตัวอย่างสิทธิประโยชน์จากประกาศฉบับนี้ ได้แก่ การได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 3 เป็นสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 100 ของเงินลงทุน (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) สำหรับรายได้จากกิจการด้านต่างๆ ที่ดำเนิน เช่น โรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร, การ

จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานและผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ และสิทธิและประโยชน์ที่มีใช้ภายใต้การตามเกณฑ์ประกาศของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 2/2557 ลงวันที่ 3 ธันวาคม (ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 5 /2559)

บทสรุปและก้าวต่อไปของในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยกลไกบริษัทประชารัฐรักสามัคคีฯ (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด เป็นนวัตกรรมที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาท้องถิ่น จากการบูรณาการอุดมการณ์ ทฤษฎี แนวคิด และหลักการต่างๆ เช่น อุดมการณ์เสรีนิยมใหม่และหลังเสรีนิยมใหม่ แนวคิดประชารัฐ ทฤษฎีการเจริญเติบโตใหม่หรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และแนวคิดทุนนิยมสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในระดับรากหญ้า ทำให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งและลดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจ

หลังจากที่รัฐเป็นตัวแสดงหลัก (main actor) มากกว่าห้าสิบปีในการพัฒนาชนบทผ่านโครงการต่างๆ ของรัฐ รวมทั้งนโยบายประชานิยมของรัฐบาลบางชุดที่ไม่ใช่เป็นการเจริญเติบโตที่ยั่งยืน และการพัฒนาแบบทางเลือกที่ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่อาจไม่เพียงพอในโลกที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งยังผลให้เกิดการเสียเปรียบในการแข่งขันเปรียบเทียบและการได้เปรียบเปรียบเทียบทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ ตลอดจนการขาดแคลนทุนและปัจจัยการผลิต การขาดองค์ความรู้สมัยใหม่ทั้งในแง่ของการผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย และการให้บริการ การเข้าถึงตลาดและผู้บริโภค และการขาดทักษะในการบริหารจัดการที่จะยิ่งฉุดรั้งให้ภาวะวิกฤตลักษณะชัดเจนขึ้น การก้าวเข้ามาประสานพลังการพัฒนา (กับภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมและสถาบันวิชาการ) โดยภาคเอกชนด้วยจิตสำนึกใหม่ที่จะผูกพันในระยะยาว พร้อมร่วมหัว-จมท้ายกับคนรากหญ้าตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน (การร่วมลงทุนและจัดหาทุน การเป็น

ที่เสี่ยงในการบริหารจัดการ ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งในด้านการทำมาหากิน การเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนเข้ากับตลาดภายนอกในลักษณะเครือข่าย และการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้างทั้งต่อคนรากหญ้าและผู้บริโภค) จึงจัดเป็นนิมิตใหม่ของการพัฒนาเศรษฐกิจรากหญ้าที่ภาคีทุกฝ่ายควรร่วมพลังกันสานต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐที่เป็นหัวขบวนโดยธรรมชาติที่ได้กำหนดประเด็น “เศรษฐกิจฐานราก” ไว้ทั้งในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561- 2580) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561- 2580) (<http://nscr.nesdc.go.th/ยุทธศาสตร์ชาติ/>) ประกอบด้วยแผนย่อย 2 แผน ได้แก่ (1) แผนการยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ (เพิ่มองค์ความรู้และทักษะในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจของเกษตรกร แรงงานทั่วไป และกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคงให้เป็นผู้ประกอบการ ผ่านการสนับสนุนการช่วยเหลือทางวิชาการต่างๆ เพื่อยกระดับองค์ความรู้และทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เพื่อยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดการสร้างรายได้ด้วยตนเอง...และการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มายกระดับห่วงโซ่อุปทานให้เป็นห่วงโซ่คุณค่าที่สามารถก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนได้อย่างเป็นธรรม) (2) แผนการสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (ส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบที่มีโครงสร้างกระจายรายได้ทั้งวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาช่องทางการตลาดและเครือข่าย เพื่อให้เกิดการจัดการกลไกการตลาดครบวงจรในรูปแบบการค้าที่เป็นธรรม... การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น และบริหารจัดการกลไกต่างๆ เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนมีทุนในการพัฒนาสินค้าและยกระดับเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ)

ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนดให้มี 6 กระทรวงหลักที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ กระทรวงการคลัง กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

พันธกิจของกระทรวงมหาดไทยตามยุทธศาสตร์ข้างต้น คือการเสริมสร้างสังคมเข้มแข็งและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป้าหมายหนึ่งในสองเป้าหมายของยุทธศาสตร์ที่ 1 ในแผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2560-2564 คือ... เป้าประสงค์ที่ 1 ของยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2560-2564 คือ...หมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจฐานรากได้รับการพัฒนา มีกลยุทธ์คือ (1) ส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชน (2) สร้างและพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ (3) พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต (4) เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าอย่างเป็นระบบครบวงจร โดยเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ (5) สนับสนุนการกระจายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (6) พัฒนาระบบบริหารจัดการกองทุนชุมชนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก (7) ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาค (รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับภาคของประเทศไทย สำนักพัฒนาฐานข้อมูล สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2561) (www.nesdc.go.th)

ในส่วน ของนักวิชาการทางด้าน การพัฒนาภูมิภาค (regional development) การศึกษาถึงความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยกลไกบริษัทประชารัฐรักสามัคคี เป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพื่อค้นหาตัวแบบที่เหมาะสมและข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาและต่อยอด

ความพยายามในการเพิ่มรายได้ของคนรากหญ้า การส่งเสริมให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ หลังจากบริษัทฯ ทั้ง 76 จังหวัดได้ดำเนินงาน มาครบ 5 ปี นับจาก พ.ศ. 2559 ถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2562). *ประกาศสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2562*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. (2559). *คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 190/2559 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ ส่วนกลาง*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. (2559). *คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 626/2559 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2559 เรื่องแต่งตั้งกรรมการของคณะกรรมการประสาน และขับเคลื่อนนโยบายสานพลังประชารัฐ ประจำจังหวัด*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. (2559). *หนังสือของกระทรวงมหาดไทยถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ที่ มท 0409.2/ว3633 เรื่องการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2559*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กระทรวงมหาดไทย. กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *เอกสารข้อกฎหมาย คำสั่ง และ หนังสือข้อสั่งการที่ใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- คินสลิย์, ไมเคิล (บรรณาธิการ). (2010). *ทุนนิยมสร้างสรรค์ [Creative capitalism]* (สถณี อาชวานันทกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. (. 2559). *สานพลังประชารัฐ: คู่มือประชารัฐรักสามัคคี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานประสานงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. สืบค้นจาก www.e3pracharath.com เมื่อ 31 มีนาคม 2564.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. (2562). *สานพลังประชารัฐ: คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ*. กรุงเทพฯ: บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน). สืบค้นจาก www.e3pracharath.com เมื่อ 31 มีนาคม 2564.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561- 2580)*. สืบค้นจาก <http://nscr.nesdc.go.th>> ยุทธศาสตร์. เมื่อ 31 มีนาคม 2564.

พระราชกฤษฎีกาที่ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับ 621) พ.ศ. 2559. (2559, 30 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 133 ตอนที่ 76 ก, หน้า 13-16.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักพัฒนาฐานข้อมูล. (2561). *รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับภาคของประเทศไทย*. (กรกฎาคม 2561) สืบค้นจาก www.nesdc.go.th เมื่อ 31 มีนาคม 2564.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2559). *ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 5 /2559 มาตรการส่งเสริมการลงทุนท้องถิ่น (Local Investment)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 106/2559 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2559 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการประสานและขับเคลื่อนนโยบายสานพลังประชารัฐประจำจังหวัด*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

- สำนักสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชนและสำนักสื่อสารการพัฒนาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์ปฏิรูตราก. (2559). *คู่มือการส่งเสริมการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจฐานราก*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- Lewis, W.A. (1954). Economic development with unlimited supplies of labour. *Manchester School* 22 (May 1954): 139-191.
- Nafziger, E.W. (1997). *The Economics of Developing Countries* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Owens, E. (1987). *The future of freedom in developing world: economic development as political reform*. New York: Pergamon Press.
- Romer, P.M. (1994). The origins of endogenous growth. *Journal of Economic Perspectives* 8 (Winter 1994): 8-9.
- Seers, D. (1969). The meaning of development, paper presented at the *Eleventh World Conference of the Society for International Development*. New Delhi.
- Todaro, M.P. (2000). *Economic Development* (7th ed.). Essex, England: Pearson Education Limited.
- United Nations Development Program. (1992). *Human Development Report*. New York: UNDP.
- World Bank. (1989). *World Development Report*. Washington D.C.: World Bank.